СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рокъ VII. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 23-го Лютого 1899. | Число 8.

Календарь.

Лютый.		
23	Ч.	Власія. Өеодоры
24	П.	Мелітія архіеп.
25	С.	Мартиніяна
26	Н.	О БЛУДН. Авксентія
27	П.	Онисима
28	В.	Памфила
1	С.	Өеодора. Тирона

Змѣстъ

Якъ маємо поступати, щобы злучити ся въ одну силу? — Колька словъ перестороги канадійскимъ Русинамъ. — Неволеный народъ. — Вѣсти зъ Америки. — Вѣсти зъ Бразиліи. — Новинки. — Нови книжки. — Де-що цѣкавого. — Смѣшне. Фейлетонъ: Порядки въ Новой Зеляндіи. — Стихи: Пѣсня Русина безъ роботы. — Будучность руского робôтника. — Ко-бъ въ мене бувъ дзвонъ. — Оголошеня.

УВАГА.

Хотячій приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячно до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретаря пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

Якъ маємо поступати, щобы злучити ся въ одну силу?

Кождый зъ насъ може видѣти, що другій народности якъ Чехи, Нѣмцѣ, Англики, Жиды и т. д., хотяй въ деякихъ мѣстахъ суть меншій числомъ вôдъ насъ Русинôвъ, а всюды стоять лѣпше вôдъ насъ, займають лѣпшій мѣсця, чи то въ роботѣ по фабрикахъ та майнахъ, чи въ публичныхъ офісахъ. Мы всюды занимаемо тій мѣсця, що имъ лишать ся. А длячого? Длятого, бо они лучать ся разомъ, закладають рôжній товариства, що мають за цѣль пôдпирати своихъ. А у насъ того нема. Иный народности закладають рôжній товариства, на котрій не жалують дати грошей, бо они знають, що такій товариства приносять неоцѣнену корысть, якъ для поодинокихъ людей, такъ для цѣлого товариства, бо поодинокій спосôбнѣйшій люде достають роботу при помочи такихъ товариствъ, що приносить честь цѣлому товариству передъ свѣтомъ.

У насъ того нема! А длячого? Длятого, бо мѣжь нами нема спôльнои мысли, єдности та братнои любови и згоды, що лучить зъ собою другій народности. У насъ противно. Всюды панує незгода, ненависть, заздрость, зъ чого користають другій народности, вызыскуючи насъ въ рôжній способы. Другій народности мають свои братства, до котрыхъ притягають и Русинôвъ и мы тяжко заробленый грошь, замѣсть дати самымъ собѣ, даемо чужимъ. Чи се красно, красти самымъ собѣ, а давати чужимъ? Певно, що нѣ, а у насъ такъ дѣє ся. Длятого чужій народности мають рôжній предпріємства, фабрики, богатій склепы, добре урожайній фармы, власній домы. свои школы, величавій костелы и т. д., а Русины мусять вдоволити ся тяжкою роботою въ фабрикахъ, майнахъ за малу платню. Мы тымъ не можемо повеличатись, хиба, що маємо колька бѣдныхъ салюнôвъ, гросерней, де некуда власныхъ бѣдныхъ домôвъ и то еще не выплаченыхъ, тай въ Канадѣ бѣдныхъ фармерôвъ, що не можуть тôлько заробити, щобы выживити власну родину.

Сумно то все выглядає и свѣдчить о нашôй байдужности, що мы позостали позаду. Мы маємо право, якъ и иншій, заводити такій товариства, щобы старались о просвѣту, пôдпирали своихъ, лишь — охоты до роботы, матеріялъ готовый. Мы можемо дôйти до тыхъ корыстныхъ наслѣдкôвъ нашои працѣ, пôдъ взглядомъ матеріяльнымъ, якъ дôйшли Нѣмцѣ, Чехи и другій, но треба тôлько залишити всѣ ненависти, незгоды, заздрости, а подати собѣ руку до спôльнои працѣ на власнôй нивѣ, а въ той часъ не було бы такихъ выпадкôвъ, якъ то недавно було писано въ „Свободѣ", що нашь чоловѣкъ въ Канадѣ задля бѣды матеріяльнои, допустивъ ся страшного забійства, бо такій товариства уратовали бы неодного вôдъ матеріяльнои руины. Но Богъ знає коли мы себе пôзнаемъ тай зрозумѣемъ, що такъ дальше не можь жити, а треба жити въ иншій спосôбъ. Мы на все дивимось поглядомъ глухого, що лишь дивить ся, якъ хтось говорить, але все у него рôвно, чи то зле або добре.

Отъ напримѣръ минувшои зимы о. Стефанъ Макарь зъ Мт. Кармель, Па. пôднѣсъ голосъ въ „Свободѣ", щобы заложити просвѣтне товариство, щобы вôдъ часу до часу выдавати малій книжочки для амер. Русинôвъ. Въ той цѣли навѣть письменно звертавъ ся до нашихъ читалень, щобы конечно дѣло зачати, але все було „гласомъ вопѣющого въ пустыни." До товариства мôгъ бы належати кождый Русинъ, хто заплатить 10 цнт. мѣсячно. Десять центôвъ, — такъ мала сума, що кождый прецѣ мôгъ зложити. Но чи богато знайшло ся, що приступили до товариства? Оденъ, а тымъ есть редакція „Свободы", що безъ всякои помочи, вôдъ часу до часу выдає поучаючій книжочки дуже пожиточній для амер. Русинôвъ. Чи така рѣчь перейшла бы такъ на „сухо" у другихъ просвѣченыхъ народôвъ? На певно що нѣ, бо они знають оцѣнити корысть такого товариства, тому его пôдпирають и то не 10 цнт., але сотками и бôльше. Мы звычайно, якъ хтось щось хоче добре для насъ зробити (хотяй неоденъ нѣчого въ той справѣ не знає), говоримо, що се не добре, то бы треба такъ або инакше зробити. Таки всѣ кажемо, най зачинає другій, безъ мене обôйде ся, и такъ оденъ на другого складаемо ажь помалу втѣкає все зъ памяти. У насъ мало патріотизму, мы не можемо розпôзнати темне вôдъ бѣлого.

Друга важна рѣчь для насъ, пôднесена о. Дмитровомъ въ „Свободѣ", заснованє такого товариства, котре бы дало бодай въ части пôдпору колькомъ рускимъ хлопцямъ, щобы могли учити ся въ высшихъ американьскихъ школахъ, также безъ наслѣдкôвъ гине мѣжь нами, бо неоденъ прочитавши въ „Свободѣ" вôдозву, сказавъ: „хиба бы-мь розуму не мавъ, давати на дачіи дѣти, най иде робити тяжко на хлѣбъ, якъ мои дѣти." Такъ неоденъ сказавъ, бо не знає ваги и корысти зъ того. Послухай но, брате, чи розумна така бесѣда? Возьмѣмъ на тое примѣръ. Мы маємо теперь двохъ рускихъ почтарôвъ: Алексій Шлянта, въ Mayfield, Pa. и Иванъ Глова, на Excelsior, Pa., чи не мило тобѣ, коли зайдешь на почту, якъ до тебе свôй чоловѣкъ по руски заговорить и можешь у него все добре вывѣдати ся? и чи ты не величаешь ся, що се рускій чоловѣкъ и коли маєшь яку справу до суду, идешь до свого и вôнъ тобѣ все добре розтолкує за дармо, а иншому за се мусѣвъ-бысь добре заплатити? А якъ бы мы дали учити нашихъ хлопцѣвъ до высшихъ школъ, то они выйшли бы на адвокатôвъ и иншихъ урядникôвъ и думаете, що такій хлопець, ставши урядникомъ, не порадивъ бы кождого даромъ и добре, або бодай не здеръ бы зъ тебе шкуры? Отже видите, що мы самій собѣ беремо зъ кишенѣ, а даемо чужимъ, за що они зъ насъ смѣють ся.

Роздумаймо еще надъ иншимъ пытанемъ. Въ Пенсильвеніи нашій люде становять 3 або бôльше процентъ цѣлои людности, отже мають право отримати бодай 2—3 урядникôвъ на кождыхъ 100 публичныхъ урядôвъ. Прецѣнь не есьмє пôдъ взглядомъ умыслу гôршими вôдъ Айришôвъ и другихъ. Отже маючи такихъ тў выученыхъ, моглибысьмо ихъ ставити на кандидатôвъ. Насъ всюда за ничь мають, бо самій за нѣщо уважаемо ся, самій переслѣдуемо себе, дѣлимось на непотрѣбній партіи, выступаемо самій проти себе. Хотячи прійти до лѣпшого значѣня въ свѣтѣ пôдъ взглядомъ політичнымъ, полѣпшити собѣ станъ матеріяльный, мусимо конечно лучити-ся въ сильній товариства науковій и політичній, выдавати бôльше газетъ, поучаючихъ книжокъ, не дати вызыскуватись чужимъ, але пôдпирати свои товариства.

Тогды слава наша не загине
И Русь свята, мати наша
Знову давною славою ся покрые.

Викторъ Гладикъ.

Колька словъ перестороги канадійскимъ Русинамъ.

Въ послѣднихъ часахъ канадійскій Русины стали рухливійшими и почали бôльше интересуватись самій собою. Правда, що годѣ було того жадати скорше, бо-жь рускій люде въ Канадѣ ледви привыкли до тои землѣ, то-жь и не мали часу подумати про себе. Та тôлько-жь насъ одно непокоить у тôмъ вашому рухови. Мы побоюемось, щобъ зъ вами не сконлось те саме, що и зъ еміґрантами зô Сполученыхъ Державъ, тобто, насъ огортає перестрахъ, щобъ мѣжь вами не загнѣздились тій борбы за вѣры, котрій поглочують чимало дорогого часу, а хôсна зъ нихъ нема нѣ за вѣхоть соломы. Наша пересторога выдасть ся вамъ оправданою, коли вôдложите собѣ дрôбку часу, перечитаете, що мы напишемо, а опôсля надъ тымъ роздумаете.

Наша редакція одержувала розличного рода дописи зъ Канады и радо ихъ мѣстила въ „Свободѣ", бо хотѣла ними заинтересовати ширшій загалъ канадійскихъ Русинôвъ. И не помылились мы въ своихъ замыслахъ. Канадійскій Русины дѣйсно заинтересувались гадками, пôдношеными у „Свободѣ", що до способу ихъ житя, але послѣдными часами до нашои редакціи стали наплывати дописи про вѣры.

Одній хотѣли-бъ вговорити въ другихъ, що найлучша вѣра православно россійска, до котрои наганяють нагайкою, другій перлись бы до французкихъ лазунтôвъ, засмакувавши въ шкаплѣжахъ и пацьоркахъ, третій благали свого галицкого священника, иншій знову на те все плювали, а захочувалось имъ вводити помѣжь нашь народъ протестантизмъ въ розличного рода формахъ, вкôнци знайшли ся и такій, що плювали на всякій згаданій религія, а радили народови бути атеистами, безъ Бога.

Мы, гадаючи, що черезъ подаванє подôбныхъ дописей, вывяжесь якась дискусія, помѣстили де-що въ „Свободѣ", та опôсля застановили, бо пересвѣдчились, що се довело бы лишь до затуманеня людскихъ умôвъ.

Коли мы тій всѣ дописи ще разъ нынѣ переглядаемо, то намъ пригадались рускій еміґранты зô Спол. Державъ. Они переходили зъ разу те саме ту, що вы теперь тамъ въ Канадѣ. Сварились, бились за вѣры и то звычайно въ той спосôбъ, що анѣ одна анѣ друга сторона зô спорячихъ сторôнъ не розумѣла гаразд, чого она хоче и яка повинна бути та вѣра. Бо-жь и справдѣ! Якъ же-жь мôгъ чоловѣкъ знати де-що про яку вѣру, коли вôнъ не знавъ нѣчо бôльше крôмъ „Отче нашь" и „Богородице Дѣво" и то ще зъ блудами. Та хочь не знавъ, але сваривъ ся и бивъ ся за вѣры, бо иншого предмету до бесѣды не мавъ. Та часы змѣнили ся. Люде, оглянулись по другихъ просвѣченыхъ людяхъ, зачали вчитись, интересуватись своєю долею и за колька лѣтъ безчинности ахнули зъ переляку, що тôлько дорогого часу стратили на дурницяхъ, пôдчасъ коли другій народности добували собѣ пядь за пядею значѣнє и становиско въ амер. суспôльности. И тогдѣ до головы по розумъ; — кажуть, — борба за вѣры не поправить нашои долѣ, а лишь пôдôйме

(Продовжене на другôй сторонѣ.)

ПОРЯДКИ ВЪ НОВОЙ ЗЕЛЯНДІИ.

Коли спогадами полинемо въ нашь рôдный край, то сейчасъ стають передъ наши очи погаджій образы нужды нашого селянина и мѣстового робôтника. Родова и грошева шляхта, мають всюды верхъ, а бѣдного робôтника не уважають навѣть за горожанина.

Въ Сполуч. Державахъ таки трохи лучше. Ту нема шляхоцтва родового, кождого чоловѣка уважають за горожанина. Хто лучше працює, того бôльше поважають и шанують. Політичній права однаковій для всѣхъ. Але тому, що економічный устрôй дає въ Сполуч. Державахъ однôй клясѣ народу наймогутнѣйше оружіе — грошь, то-жь и та кляса сталась дѣйснымъ управителемъ и має найбôльшій вплывъ на публичне американьске житє.

Однакъ есть таки край, де вже и капиталісты починають тратити чимъ разъ бôльше власть, а натомѣсть цѣлый народъ загортає пядь за пядею управу своеи вôтчины. Той край, то Нова Зеляндія, великій островъ, а радше група островôвъ, положеный недалеко пятои частины свѣта, Австраліи. Крôмъ старыхъ мешканцѣвъ, Нову Зеляндію заселяють еміґранты зъ Англіи, котрымъ живесь тамъ лучше якъ въ старôй Англіи, де робуча плата выжша, якъ въ котрôмъ небудь краю Европы.

Зовсѣмъ природно, що суспôльность Новои Зеляндіи складаєсь такъ само, якъ наша: зъ посѣдаючои клясы и зъ непосѣдаючои, крôмъ працѣ. Тамошный промыслъ оживленый такъ само якъ и англійскій. Найновѣйшій выналходы примѣнюють сейчасъ такъ въ рôльництвѣ, якъ и промыслѣ. Але въ внутрѣшнôй господарцѣ тамошне правительство стало бôльше безстороннымъ, нѣжь примѣромъ наше въ Сполуч. Державахъ и тому сумній наслѣдки приватнои господарки не шкодять тамъ такъ клясѣ наймитôвъ, якъ въ Америцѣ. Пôдчасъ коли наше правительство звернуло всю свою увагу на тутешныхъ капиталістôвъ, пôдпирає ихъ интересы на суши и морю, а стає байдужнымъ супротивъ найбѣднѣйшои клясы робôтникôвъ, — въ Новôй Зеляндіи правительство стараєсь бôльше о добро цѣлои суспôльности, а не лишь про одну его клясу.

Пригляньмо ся затѣмъ правительственнымъ и суспôльнымъ порядкамъ въ Новôй Зеляндіи, щобъ мы могли лучше осудити выжь згаданій слова и вытягнути зъ того опису можливый хôсенъ.

Мужчины и женщины голосують посполу.

Законодательство въ Новôй Зеляндіи складаєся зъ членôвъ, выбираныхъ на пôдставѣ загального, тайного и безпосередного права голосованя. Жѣнки корыстують ся тыми самыми выборчими правами що и мужчины; та не лишь можуть голосувати на всѣхъ представителѣвъ, але можуть бути выбраній до парляменту, до провинціональнои рады або до рады мѣскои. Участь жѣнокъ въ правлѣню має дуже додатный вплывъ на суспôльній вôдносины. Жѣнку, котра вôддає людскости таку знамениту прислугу, якъ удержанє людского роду, уважають въ Новôй Зеляндіи за горожанку. Дотеперѣшній выборы выказали наглядно, що жѣнки не лишь суть спосôбній голосувати, але и ихъ выбôръ буває удачнѣйшій, а обговоренє суспôльныхъ справъ поважнѣйше. А причина тому та, що красша половина людского роду по бôльшôй части не потребує працювати на хлѣбъ якъ ихъ чоловѣки, батьки и братя, то жь и лишаєсь имъ бôльше вôльного часу на читанє и пôзнаванє суспôльного житя. А затѣмъ, коли наспѣють выборы, они можуть лучше оріентоватись въ положеню и легше пôзнавати добрій стороны програмы партій.

Вôсѣмъ-годинный день працѣ.

Якъ вже було сказане на початку, що въ промыслѣ и рôльництвѣ Новои Зеляндіи панують тій самій вôдносины, що и въ Сполуч. Державахъ, а затѣмъ суть тамъ фабрики зъ такими улучшеными машинами, якъ и ту у насъ. Однакъ, пôдчасъ коли у насъ, при введеню машинъ, капиталісты выкидають на брукъ тысячѣ робôтникôвъ, бо машины вытворюють бôльше при меншôй скôлькости робочихъ рукъ, — въ Новôй Зеляндіи машины вытворюють тій самій наслѣдки, але тамошне правительство устерѣглось въ той спосôбъ выкидуваня на брукъ „надмѣру" рукъ, що завело право вôсѣмъ годинного дня працѣ. Значить, що въ усѣхъ фабрикахъ, варштатахъ и при управѣ рôлѣ, робôтникъ працює лишь вôсѣмъ годинъ денно и за те платять ему досыть прилично.

Справедливость и хôсенъ подôбного права ажь надто очевидній. Поневаже машина выробляє бôльшу скôлькôсть товарôвъ при меншôй скôлькости робочихъ рукъ, то-жь треба скоротити часъ працѣ занятыхъ при нѣй робôтникôвъ, щобъ зовсѣмъ або менше выдалити ихъ зъ працѣ и запевнити удержанє численнымъ неразъ родинамъ.

Суспôльность зыскує богато на закôнченôмъ часѣ працѣ своихъ горожанъ. По перше, що менше ихъ число блукає безъ працѣ. По друге: выжшій зарôбокъ робочого загалу оживляє гандель, бо бôльше число людей набуває предметы домового пожитку. А по третє: робочій масы, маючи бôльше вôльного часу, завдяки вôсѣмъ-годинному дневи працѣ, посвячують свобôдный часъ на просвѣту, на розрывки або на выхованє своихъ дѣтей.

Такій условины працѣ наповняють чоловѣка охотою до житя.

Справедливый подѣлъ податкôвъ.

На першій поглядъ неодному може выдає ся, що найсправедливѣйшій податокъ такій, коли кождый горожанинъ платить однакову суму податку.

Оно-бъ було такъ тогдѣ, если бъ кождый членъ суспôльности мавъ однаковый дохôдъ, та въ нынѣшнôй суспôльности доходы одиницъ суть розличній, затѣмъ и податокъ не може бути однаковый. Чоловѣкъ, що має бôльшій дохôдъ зô суспôльности, чи зъ власнои, чи чужои працѣ, повиненъ платити податокъ вôдповѣдно до своихъ доходôвъ. Чимъ бôльшій дохôдъ, тымъ бôльшій податокъ.

Такій системъ панує въ Новôй Зеляндіи.

Що року обчисляють иншій податокъ вôдповѣдно потребамъ краю и положеню мешканцѣвъ. Фармеры платять податокъ вôдповѣдный до скôлькости и якости землѣ, мешканцѣ мѣстъ податокъ вôдъ доходу, при тôмъ при малыхъ доходахъ податокъ незначный. Чимъ чій дохôдъ выжшій, тымъ бôльшій податокъ.

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only little Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои)

брата на брата и пхне насъ въ хлань ще гôршои темноты и застою въ якôй знаходились доси. И тогды въ смѣхъ зъ усѣхъ, котрй чортъ знае за чіѣ грошѣ бажали мати вѣрныхъ тои церкви, до котрои належали якъ головнй платнй агенты.

Якъ кажемо, мы въ Спол. Державахъ, уже пережили ту дурійку, то-жь остерѣгаемо васъ, канадійцѣвъ, щобъ васъ не замотыличило чимсь подôбнымъ и не збавило васъ кôлька рокôвъ хосенной и розумнои надъ собою працѣ. Вы жь прецѣнь живете на вôльнôй земли, якъ и мы, и не повиннй дати себе водити за нôсъ анѣ цареславнымъ батюшкамъ зъ Россіи анѣ худощавымъ, французкимъ лазуитамъ зъ Франціи, котрй-бъ бажали ввôпхатись на вашй подворища своими лабами.

Вы-жь повиннй порозумѣти, що церква ваша мае мати лишь одного Бога надъ собою, а маеткомъ церковнымъ вы вже самй потрафите орудувати. Правда, вамъ тужно за своимъ духовникомъ, але-жь бо трохи терпеливости, по малу, прійдѣть до ладу самй зъ собою, а тамъ вже знайдесь добрый пастыръ!...

Чому то мѣжь вами не чути такихъ потѣшаючихъ вѣстей, що згромаджуетесь разомъ, радите надъ своею господаркою, надъ читальнями, надъ школами, щобъ вывели въ люде ваших дѣтей? Та нѣ, денекуды йде бесѣда и за школы и то навѣть йдуть горячй споры про ту справу. Тôлько, що и ту нема у васъ ясной гадки. Однй хотять публичнои школы, а другй бажали-бъ еп мати пôдъ зарядомъ французкихъ понôвъ. Тй, що хотять за опѣкунôвъ Французôвъ, гадають собѣ, що якъ возьмуть публичну школу, то тымъ самымъ перейдуть они и ихъ дѣти на протестантску вѣру. Нѣ, страхи на Ляхи! Американьске правительство не мѣшаесь до вѣръ! А ось у насъ въ Спол. Державахъ, рускй дѣти ходять до публичныхъ школъ, а помимо того не поводступали вôдъ своеи вѣры. Вы тымъ не лякайтесь, а жадайте у себе вôдъ правительства публичныхъ школъ, лишь що мы вамъ радимо. Вы жадайте ще, щобъ поприп англиску мову вчили въ тôй школѣ ще и по руски. Если той учитель, що буде вчити въ школѣ, не умѣвъ бы по руски, то найнастановлять руского чоловѣка, котрый приходивъ бы до школы пару разôвъ въ тыждни и вчивъ дѣти по руски.

Такъ, братя канадійцѣ, роздумайте надъ тымъ, що мы написали, а опосля, коли прійдете до пересвѣдченя, що се правда, що мы кажемо, поступѣть такъ, бо пôзнѣйше пожалуете свою вчинку, а той жаль може бути запôзненый.

НЕВОЛЕНЫЙ НАРОДЪ.

Агапій Гончаренко, русско-украиньскій патріотъ, що передъ переслѣдуванемъ россійского правительства выѣхавъ до Америки и осѣвъ въ Каліфорніи, поясние американьской суспôльности, що се таке украиньскій народъ та якъ ему живе ся пôдъ гнетомъ россійского правительства. Въ англійской газетѣ „Oakland Enquirer", що выходить въ Oakland въ Каліфорніи, стрѣчаемо дуже цѣкаву статю А. Гончаренка пôдъ заг. „The Cossacks, an enslaved people" (Козаки—неволеный народъ), котру подаемо нашимъ читателямъ въ перекладѣ на нашу мову зъ додаткомъ пояснень деякихъ словъ.

Та статя звучить:

„Чимало єсть ще тачихъ людей, що козакôвъ уважають за дикунôвъ, розбишакъ та хищныхъ звѣрюкъ. Щобъ увѣковѣчнити насильства на Полякахъ и Жидахъ, грôзный царь Москвы вживъ нимъ наиманыхъ дикунôвъ, называючи ихъ козаками. Тѣ звѣрюки суть въ дѣйстности Татары, Калмуки и Москалѣ. Властиви козаки охотно не служили пажерливому цареви, щобъ повняти чорнй вчинки; се бувъ народъ высшого полету духа и высоко розвиненои морали.

Пôсля погрому перескоп армін пôдъ проводомъ Дарія (331 р. передъ Хр.) черезъ Александра Великого[1], частина его (Дарія) войска осѣла вкôнци на пôвнôчныхъ берегахъ чорного моря, одушевляючись такъ красною природою. Мѣжъ ними було чимало Грекôвъ. Тѣ поселенцѣ знані були пôдъ назвою Скитôвъ. Геродотъ, грецкій историкъ, оглядавъ ихъ край и описавъ его. Они стали звѣстнй на Акрополисѣ,[2] въ Атенахъ, яко бесѣдники и фільософы.

Рѣзьбарство, що було выроблюване въ козацкихъ селитьбахъ Украины (давнѣйше край Скитôвъ) показуе лучність зъ грецкою и египецкою цивілізацію. Въ вересню 1855 р. въ скалѣ, въ Кієвѣ, вôдкрыто печеру, на котрои каменистôй стѣнѣ знайдено гієрогліфічнй[3] написы въ мавританьскôмъ стилю, зъ часôвъ Размеса II.[4] Подобна плоскорѣзьба есть въ посѣданю россійской православнои церкви, котра обстае, що тамъ (въ печерѣ) не повинно бути другои. Князь Васильчиковъ, губернаторъ Кієва и митрополитъ Филяретъ, приказали знищити печеру и всѣ останки, що свѣдчили про сѣлу давныхъ козакôвъ зъ египецкою цивілізацією.

Безпереставный вандалізмъ, се засада Москалѣвъ. Они нищать всѣ памятки великихъ документôвъ кождои ними неволеного народу, щобъ потомки тыхъ пôдданыхъ племенъ не дôзнались про свое походжене та, щобъ вкôнци назвали себе Москалями. Если-бъ Москалѣ, замѣсть того, вглублялись въ памятники историчного народу, якъ и чому вôнъ повставъ, они були бъ мудрѣйшими, бôльше людскими, а менше звѣрскими, якими суть доси. Якъ Инпанцѣ пôдъ Пізаромъ[5] выгубили Инкôвъ въ Перу, збуривши ихъ святынѣ, памятники, а навѣть цѣлй мѣста, те саме вчинили Москалѣ зъ козаками на Украинѣ.

Москалѣ хотять вмовити въ цѣлый свѣтъ, що козаки не суть лучшими вôдъ шимоты, а котру обтирають ноги, але козары, або козаки, мешканцѣ Украины, мали свою маринарку передъ мурами Візантіи[6] и далеко передъ занятемъ Москалями Аляски, козаки зъ Камчатки вôдвѣдали Санъ Діго и Мендоціно.[7]

Рôльничій промыслъ козакôвъ становивъ передъ тымъ славнй столѣтя. Ихъ шовкъ и полотнянй выробы були звѣстнй цѣлому свѣтови. Архітектура дôйшла до великои досконалости. Ихъ мѣста були чистй, а ихъ мешканцѣ промысловй и бравй. Они нѣколи не узнавали иншои формы правлѣня, лишь демократичну.

Суспôльне жите козакôвъ стояло и стоить выжше вôдъ московского. Въ тôмъ лежить ихъ сила. Якъ въ однôй зъ ихъ пѣсень каже ся: „Козацка сила стала могуча, бо нашй смѣльчаки мають одну душу и одно серце."

Выглядъ козакôвъ разячо рôжнить ся вôдъ породы московскои, се такъ, якъ Италіянець вôдъ Нѣмця. Ихъ ранѣшна и вечѣрна молитва за Мазінього або Гарібальдого,[8] щобъ ихъ вызоливъ зъ пôдъ московского ярма. Козаки бились всемужно въ оборонѣ давленои людскости. Ихъ широкй груди були покрытй численными ранами, бо повздержували азійскй орды передъ наплывомъ въ Европу и хоронили европейску цивілізацію передъ варварствомъ.

Простягаючи по пріятельски руки до зрадливого, московского царя, Алексія, въ имя религіи, але не народности, нашъ характеръ померкъ черезъ московскихъ тыранôвъ. Мы теперь подѣленй и давленй, не маючи нѣ имени, нѣ краю.

Число козакôвъ числить пôдъ ту пору 25 міліонôвъ. Вôдъ Ураля ажь до Карпатъ, цѣлый край надъ берегами чорного моря належить до нихъ. Они се знають и чують, що та Украина, доки краплиночка крови лишить ся въ ихъ жилахъ, належить до нихъ. Они знають и те, що Москалѣ зъ розмысломъ рабували козацкій народъ и скрывали вôдъ свѣта богатй скарбы ихъ предкôвъ.

Мы невдоволенй въ московского ярма и готовй повстати въ оборонѣ нашои независимости. Нашй чувства суть несмертельнй. Нашою теперѣшною религіею есть религія мучеництва; завтра буде она религіею побѣды.

Я вѣрю, що працювати для освободженя козакôвъ значить тôлько, що вôдкрыти жерела загальнои свободы и поступу. Мы поручаемось молитвамъ всѣхъ народôвъ."

Агапій Гончаренко
козакъ вôльнои Украины.

1) Александеръ Великій бувъ однымъ зъ найславнѣйшихъ македоньскихъ королѣвъ и хотѣвъ завоювати цѣлый тогдѣ знаный свѣтъ.

2) Акрополисъ то було мѣсце найвысшои власти въ мѣстѣ Атенахъ въ старинной Греціи.

3) Гієрогліфы то було въ старинности таке письмо, що на выражене якого слова мало свôй одѣнъ знакъ.

4) Рамзесъ II. то бувъ найславнѣйшій правитель Египту, що панувавъ на 1311 лѣтъ передъ народженємъ Христа.

5) Пізаро бувъ ишпаньскимъ мореплавцемъ. Вôнъ въ початкахъ 15 столѣтя заѣхавъ до краю Перу въ полудневôй Америцѣ, де замешкували люде звани Инками.

6) Візантія се нынѣшный Константинополь, що теперь належить пôдъ Турка.

7) Санъ Діго и Мендоціно находять ся въ пôвнôчнôй Каліфорніи.

8) Йосифъ Мазіні и Йосифъ Гарібальді були италійскими патріотами и революціонерами и бороли ся за волю свого народу. Першій родивъ ся въ 1808 р. а вмерь 1872, а другій род. 1807 р. а вмерь 1882 р.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Зъ Buffalo, N. Y.

Панъ-американьска выстава. — Байдужність Русинôвъ.

Въ Буфало завязавъ ся комітетъ панъ-американьской выставы, збирае вôльнй датки и мае выставити разомъ зъ порозумѣнемъ ся леґіслятуры стейту Ню Йоркъ и грошевою пôдмогою вôдъ конгресу, великй будынки выставовй около German Park-у на Black Rock, котра то выстава вôдбудесь 1901, а котра мае принести много добробыту для Black Rock-цкихъ робôтникôвъ. Дай Боже, щобъ тое чимъ скорше наспѣло, може-бъ и Русины достали яку роботу коло того.

До Русинôвъ въ Black Rock и на околици Буфало! Длячого Русины въ околици Буфало суть такй байдужнй люде? Еще разъ вôдзываюсь до васъ мои дорогй краяне, видѣлисьте, що сполучене, се велика сила. Длячого вы не лучитесь въ товариство, не приступаете до руского братства св. Іоана Крестителя въ Black Rock? Чи ажь тогды до жида, якъ бѣда? Якъ собѣ гадаете, якъ лучить ся смерть, або весѣле, чи лѣпше вамъ просити и ходити кланятись чужому чоловѣкови, якъ належати до братства и хôснуватись его правами? Розважте, що була-бъ почала вдова зъ дитиною по членѣ бр. св. Іоана Кр., а днесь за тыхъ кôлька квотрôвъ, котрй небôжчикъ въ тое вложивъ, достане таку запомогу, що всѣхъ позôсталыхъ дѣтей дуже много пôдопре, зваживши самй клопоты, котрй братство взяло около похорону небôжчика и въ порядку похоронило, такъ, якъ еще жаденъ Русинъ на околици Буфало, не бувъ хороненый? Зважте теперь, якъ бы всѣ були однои мысли и всѣ належали до тои громадки, такъ въ жаднôй мѣрѣ не завстыдаемось иншихъ народностей пр. Нѣмцѣвъ, Англикôвъ, а не Полякôвъ! Красно выступувати будемо въ парадѣ въ всѣхъ случаяхъ, яко Русины, кождый буде зъ нами числити ся и зачнуть насъ люде шанувати и мати насъ за людей, а такъ якъ кождый буде жити своимъ Богомъ, абсолютно нѣчо не значимо, кождый зъ насъ высмѣесь. Чому вже разъ не пробудитесь и не пôзнаете свое добро?! Правда, що насъ нема богато, але досыть до выповненя тыхъ обовязкôвъ, котрй дуже богато користи вамъ принесуть, тôлько спробуйте разъ, а побачите чи не добре.

Суть тамъ Русины, котрй бы мали охоту заложити якій бізнесъ мѣжь вами, але чекають, чи вы неналежачй до братства, не поправитесь.

Тымчасомъ будьте здоровй, другимъ разомъ напишу вамъ бôльше.

Козакъ-Украинецъ.

ВѢСТИ ЗЪ БРАЗИЛІИ.

Оденъ интелігентный Русинъ, що выѣхавъ передъ кôлькома роками до Параны въ Бразиліи и тамъ ставъ низшимъ урядникомъ на желѣзници, пише до краевои газеты „Дѣло" листъ, котрый мы за тою часописею наводимо:

„Въ нашôй Руси бразилійскôй — пише вôнъ — змѣнилось троха на лучше. Кольоністъ, побачивши, що въ Бразиліи нѣчого за дармо не дадуть, взявъ ся до роботы, а овочѣ сего вже видно, бо нынѣ вже нѣхто зъ тыхъ людей не нарѣкае на голодъ, хлѣба е по рускихъ кольоніяхъ подостаткомъ. (Ѣсти вже мають що осадники по трехъ рокахъ тяжкои працѣ и муки, але грошей не мають. Нема де збувати плодôвъ господарства, длятого кольоніи не развиваються якъ слѣдъ бы. — Ред.) На Ріо-Кляро побудували Русины на кольоніи 5-ôй красну церковь въ формѣ хреста, а коло неи хату для пароха о. Роздольского, въ котрôй мѣстить ся перша руска читальня въ Бразиліи. Читальня развивае ся красно завдяки о.

Иншимъ жереломъ державныхъ доходôвъ есть податокъ вôдъ наслѣдства. Хто небудь наслѣдджуе маетокъ по родичахъ або своякахъ, платить вôдъ него 2 до 10 процентъ податку. Чимъ наслѣдство бôльше, тымъ бôльша процентова стопа. Найменшй платять 2 процентъ, выжшй бôльше, ажь найвыжшй наслѣдства платять 10 процентъ вôдъ доходу.

Шкôльна наука.

Школы суть власностю народа, а вступъ до нихъ вôльный для дѣтей всѣхъ вѣроисповѣдань, подôбдно якъ и въ Сполуч. Державахъ.

Крôмъ школъ зъ загальнымъ образованемъ, правительство Новои Зеляндіи позаводило школы по цѣлôмъ краю, такъ званй, фаховй. По скôнченю публичныхъ школъ, молодй женщины и хлопцѣ учать ся въ нихъ такого ремесла, котре въ житю мае имъ дати хлѣбъ. Заводова наука въ школахъ есть о много практичнѣйша, якъ у майстрôвъ або по фабрикахъ. Учителѣ и учительки доглядають тамъ молодѣжь, котрй не пôдлягають химерному гуморови майстрôвъ або фабриканта, не обтяженй такъ працею и не тратять цѣлого дня въ убійчôй атмосферѣ фабричнôй. Натомѣсть учать ся, крôмъ звычайныхъ науковыхъ предметôвъ ще и ремесла, котре преподають способнй специялисты въ взôрцево построеныхъ варштатахъ. На такй технічнй школы правительство выдало послѣдными часами близько міліонъ долярôвъ.

Другй важнѣйшй установы.

Властителемъ краевои почты въ Новôй Зеляндіи есть народъ, якъ и ту въ Америцѣ. Та крôмъ пересылки листôвъ и пачокъ, тамошне правительство мае на почтѣ щадницю. Такимъ способомъ кождый мешканець Новои Зеляндіи, не потребуе вôддавати своихъ ощадностей приватнымъ банкамъ, котрй для зыску добровôльно банкротують або упадають по поводу циганьства и ошуканцѣвъ; але складае ихъ въ скарбѣ державы, котра стоить пôдъ контролею люду обого пола. Ощадности можна выбрати зъ касы кождои хвилѣ.

При почтѣ есть тежь телефонічне и телеграфічне уряджене, котре належить до народу пôдъ контролею правительства. Доходъ зъ того всего иде до народного скарбу, тому и податки не великй, бо правительство мае доходы зъ публичныхъ заведень. Такій системъ есть догôдный для люду, бо телеграфъ бере лишь 12 центôвъ вôдъ 10 слôвъ, пôдчасъ коли въ Сполуч. Державахъ платить ся вдвое тôлько. Телефонъ въ Новôй Зеляндіи тежь таншій о одну третину оплаты вôдъ американьского.

Въ Новôй Зеляндіи нема такожь приватныхъ компаній убеспеченъ на жите. Правительство мае убеспечене въ своихъ рукахъ, а наслѣдкомъ тои установы есть низька оплата убеспеченя и певность корысти, бо цѣлый народъ есть тамъ немовь порукою.

Теперь правительство ладить пляпъ загального убеспеченя вôдъ огня. Коли то перейде, приватнй компаніи не будуть мати на будучераціи истнованя.

Желѣзнй колеѣ, такъ паровй якъ електричнй, такожь належать до народу. Само правительство назначуе цѣну ѣзды и цѣну перевозу товарôвъ, а тй цѣны безъ порôвнаня низшй, якъ въ Сполуч. Державахъ, де компаніи накладають высокй оплаты, щобъ мати великй зыски. Правительство Новои Зеляндіи бере лишь 3½ проц. зъ колеѣ на оплачене капиталу вложеного до будовы колеѣ.

Въ кождôмъ мѣстѣ Новои Зеляндіи знаходить ся комітетъ, котрого задачею розглядати справы мѣжь властителями фабрикъ, землѣ и копалень, а ихъ робôтниками. Той комітетъ складае ся зъ 3 представителѣвъ капиталістôвъ, зъ 3 робôтникôвъ, а окружный судя есть семымъ. Страйки въ Новôй Зеляндіи суть майже неможливй.

Публичнй власти закладають по мѣстахъ бібльотеки и читальнѣ, науковй музеа и обширнй парки. Въ послѣдныхъ часахъ заводять густо публичнй парнѣ, де кождый може выкупати ся безплатно.

Правительство держить вокругъ мѣста просторй грунты и огороды на забавы публики, а робôтникамъ выдають навѣть по кусникови землѣ пôдъ управу ярины для домашного вжитку.

Крôмъ недѣлѣ цѣлый народъ святкуе ще пôвъ дня въ тыждни, именно въ середу вôдъ 12 години въ полудне. Такъ въ тôмъ часѣ, якъ и въ недѣлю, всѣ фабрики и варштаты позамыканй, а лишь мѣсця забавы стоять отворомъ для щасливыхъ мешканцѣвъ.

* * *

Ось вамъ и важнѣйшй установы Новои Зеляндіи, котрй варта того, щобъ надъ ними близше призадуматись. Нема краю, въ котрôмъ бы було такъ мало богачôвъ и бѣдакôвъ, якъ въ Новôй Зеляндіи. Тамошне правительство не займаесь выключно долею богачôвъ, якъ се дѣесь у насъ, и тому загалови дѣе ся що разъ лучше. Богатшй платять бôльше податку, такъ зъ доходу, якъ и зъ маетку, а бѣднѣйшй мають такй значнй полекшѣ, що и для нихъ жите не стае тягаромъ, а просто раемъ.

Все промовляе за тымъ, що въ Новôй Зеляндіи, чимъ разъ бôльше буде зникати кляса капиталістôвъ, бо всѣ фабрики, копальнѣ и земля, перейдуть на власнôсть народу. Будуть ними завѣдувати самй робôтники въ кождôмъ заводѣ, а корысть зъ того не пôде горсточцѣ, але загалови. Въ такôй суспôльности нема страху, що новй вынаходы выкинуть тысячки людей зъ працѣ, бо кожда нова машина буде тамъ власностю загалу, скоротить робôтникамъ часъ працѣ и принесе имъ ще матеріяльнй зыски.

Тамъ жити, а не вмирати людови!

(За „Поступомъ"

Роздольскому, котрый своею неутрудимою працею зъєднавъ собѣ любовь своихъ парохіянъ. И вже бы на Ріо-Кляро было добре, коли бы „браця Поляцы" не мѣшали ся въ нашѣ справы. Мы вже мали досыть тои польскои „опеки" въ Галичинѣ и думали, що бодай тутка, у вольнôй Бразиліи будемо вôдъ неи увôльненѣ, а тутъ знову хотять они верхъ водити, и то всюда, навѣть и въ церкви. А що найсумнѣйше, що зъєднали собѣ за келѣшокъ горѣвки кôлькохъ хрунѣвъ и тѣ вѣчно роблять незгоду по рускихъ кольоніяхъ, выступаючи противъ священника и читальнѣ. Сподѣємось однакъ, що тѣ люде незадовго юпамятають ся и не дадуть ся уживати за знарядъ польскихъ интригъ противъ своихъ братôвъ. — Въ Прудентополісъ также полѣпшило ся. Люде дочекали ся свого хлѣба... побудували руску каплицю. Парохомъ на Прудентополісъ є Василіянинъ Ѳ. Кизима. Священникъ то взôрцевый, але кобы до того и взôрцевый Русинъ; а намъ тутка потрѣбно не тôлько священниковъ, але такожь Русиновъ. О. Кизима лише уряджує місіи по рускихъ кольоніяхъ, хотяй нашъ христянинъ за два або три роки побуту въ Бразиліи, не здичѣвъ до того степени, щобы по-за місіи нѣчого ще єму не було потрѣбно. Добре бы було, щобы о. Кизима заложивъ читальню въ Прудентополісъ, уряджавъ вôдчиты, отгымъ вôнъ при служивъ бы ся рускому народови. Чуємо, що Римъ хоче геть всѣ парохіи рускѣ обсадити оо. Василіянами. Кобы тôлько Василіяне побôчь молитвы такожь працювали надъ народомъ, бо народъ потребує просвѣты. Не хочемо перечити, мовь бы для оо. Василіянъ не було въ Бразиліи поля дѣланя; тѣ, они мають широке поле до попису не тôлько на рускихъ кольоніяхъ, але и въ лѣсахъ, де живе ще велике число Буґрôвъ (Индіянъ), котрыхъ навернене на вѣру христіяньску було бы ще бôльшою заслугою, якъ місіи середъ побожныхъ Русиновъ. — Та й на нашихъ рускихъ кольоніяхъ люде вже не бѣдують (не всѣ — Ред.), ждуть на рускихъ священниковъ, а поволи стягають дерево на церкви. Що разъ бôльше дає ся чути потреба рускои интеліґенціи, тôлько то бѣда, що кольоніи нинька ще за слабѣ удержати священника и учителя; придались бы такожь Русины зъ капиталомъ, бо чужѣ роблять интересы на нашихъ кольоніяхъ, а Русины мало беруть ся до гандлю, бо не мають грошей."

До того листу додамо и вôдъ себе кôлька словъ. Поляки въ Галичинѣ гадають собѣ, що въ Бразиліи збудують нову Польщу и тому хотѣли бъ, щобъ тамошнѣ Русины выреклись свого обряду и народности и злялись зъ ними въ оденъ народъ. У насъ есть оденъ листъ галицкого польского панка, писаный до руского кольоністы въ Ріо Кляро, въ котрôмъ тойже докоряє єму за его неприхильнôсть до Поляковъ и радить вразъ зъ ними держати, бо Русины загинуть самѣ. А ще розказує той панокъ, що Русины повиннѣ бути єму вдячнѣ, що зъ такимъ великимъ трудомъ выстаравсь для нихъ о священника руского, котрого въ жаденъ способъ не хотѣли приняти тамошнѣ епископы, найже жь люде не бурять ся, бо имъ таке що консуль и епископъ зробить, заберуть священника, а дадуть Бразиліянина лат. обряду.

Чи та опѣка надъ рускимъ народомъ не скôнчить ся и за моремъ? Хто-жь має право мѣшатись въ права руского народу? Рускій народъ въ Бразиліи повиненъ вôдôпхнути зъ погордою всякихъ непрошеныхъ опѣкуновъ, бо вôнъ ачейже-жь дорôсъ вже до того, щобъ самъ подбавъ за себе.

НОВИНКИ.

До предплатниковъ „Свободы"

Повѣдомляємо всѣхъ предплатниковъ „Свободы", котрѣ не заплатили за газету за минувшій и бѣжучій рôкъ, що зъ днемъ 1. апрѣля вздержимо имъ дальшу высылку. То-жь каждый, хто хоче на дальше читати нашу „Свободу", най въ тôмъ часѣ заплатє свôй довгъ. — Треба памятати на те, що въ Америцѣ нема даремщины.

Ще вôйна.

Вôйна помѣжь Американцями а Филипинцями на Филипинахъ треває дальше и хто знає, коли скôнчить ся. Американцѣ кажуть, що Филипинцѣвъ треба переконати, що они суть ихъ пріятелями и бажають имъ лишь добра; та въ тôмъ бѣда, що для переконаня Американцѣ вжили злыхъ средствъ, бо арматными кулями годѣ когось переконати о своѣй жичливости. Зъ тои цѣлои вôйны видко, що зъ Филипинцями стане ся те саме, що зъ американьскими Индіянами, выгинуть они скорше чи пôзнѣйше. Сумно оно, що край свободы, котрый самъ недавно выборовъ собѣ свободу, хапаєсь такихъ дикихъ средствъ цивілізувати другѣ народности.

Зъ Чікаґо доносять намъ:

Новости у насъ не много, робота суне ся поволеньки. Нашѣ рускѣ люде поволеньки працюють якъ въ египетскôй неволи. Нашѣ братя мали вже святити пасху въ новôй церкви, але здає ся, що будуть ще ѣсти кôлька разôвъ пасху, заки церковь стане готова. Видко, що зайшли непорозумѣня мѣжь атаманами, мабуть нема ще такого великого интересу, а безъ того анѣ кроку. Нашѣ люденьковє зôбрали лепты и постановили бувшому головному атаманови, епископови Николаеви, купити булаву, надѣючись, що зъ его устъ посыплють ся ангельскѣ благословеня, але зачуваємо, що головный атаманъ вôдкинувъ ту булаву, значить, певно незлюбилось гетьманьство то и булава не мила... — Добре менѣ тато говорили, зъ чужимъ не сватай ся, а свого тримай ся!..

Крадѣжь.

Дня 20. с. м. въ ночи, якѣсь волоцюги вломали ся до складу мяса Гната Трохановского, Русина въ Мт. Кармель, Па. въ цѣли крадежи грошей. Щобъ достатись до „сейфу", розсадили его динамітомъ, та на свôй превеликій жаль знайшли лишь кôлька доларôвъ. Розумѣєсь, що невесело стало злодѣямъ зъ такъ малого зыску, то-жь при вôдходѣ забрали ще половину теляти.

Иде, видко, до лучшого

Въ Петербузѣ, въ Россіи, вôдбули ся першѣ зборы товариства, що буде выдавати книжки для украиньского народа на руско-украиньскôй мовѣ. Своими выданями товариство має запомагати религійно-моральному розвитку и полѣпшеню економичного добробыту украиньского народа. Товариству надано право выдавати книжки религійно-морального, сѣльско-господарского и літературного змѣсту, — зъ дозволу, звычайно, цензуры. Рôвно-жь россійска цензура дозволила печатати (але не всѣ) оповѣданя Ив. Левицкого, Мордовця, Марка Вовчка, Кониско, а Франка заборонено.

Шкôдливôсть воробцѣвъ.

До рôльниковъ околицѣ Парижа розôслано обѣжникъ зъ запитомъ, чи воробцѣ суть пожиточнѣ, чи шкôдливѣ для рôльництва. Результатъ для тои справы выпавъ для воробцѣвъ некорыстно. На то пытане 17 громадъ задивляє ся рôвнодушно, бо не уважають воробцѣ анѣ пожиточнымъ анѣ шкôдливымъ; 46 громадъ домагає ся выгубленя тыхъ птахôвъ, а лише 5 громадъ домагає ся надъ ними опѣки. Непріязнѣ громады хотять стрѣляти воробцѣвъ въ каждôй порѣ року. Кажуть, що шкоды, якѣ справляють воробцѣ въ околици Парижа, выносять 200 тысячь франковъ. Послѣ того, то воробець змѣнивъ характеръ комахожерный на рослиножерный, приймаючи майже лише кормъ рослинный, тому есть вôнъ для рôльництва шкôдливый.

Право для голярôвъ

Якъ смѣшными суть неразъ права, котрѣ ухвалюють стейтовѣ соймы, може бути доказомъ сенатъ стейту Канзасъ, де ухвалено право для голярôвъ, кôлько они мають брати вôдъ свои роботы. И такъ установлено найвысшу цѣну за голене 10 центôвъ, 25 за острижене волося, а 15 цнт. за офарбоване пôдбородка. Тѣ цѣны на око выдадуть ся досыть добрѣ, та коли зважити, що зъ головы канзаского фармера треба перше вычесати вязанку сѣна, закимъ ей можь сстричи, або змыти фѣру навозу зъ бороды, закимъ ей можь оголити, то тѣ цѣны мусять выдатись за низькѣ.

Церковь на бубенъ.

Довѣдуємось зъ достовѣрного жерела, що руска церковь въ Майнерсвилъ, Па. иде на бубенъ дня 11. марта с. р. На церкви тяжить довгъ въ сумѣ 6 тысячь, котрого громадяне задля малого ихъ числа не въ силѣ выплатити.

— Въ New York-y James McMahon, посварившись зъ своею жѣнкою, що домагалась вôдъ него „пейды", застрѣливъ ей, а самъ скочивъ зъ третого поверха и забивъ ся на мѣсци.

— Другій транспортъ Духоборцѣвъ, въ числѣ 2000 душъ, вôдбувши 14 днѣвъ карантану въ Halifax вырушить до Манітобы.

— Президентъ французкои републики Форъ умеръ вже а на его мѣсце выбрали президентомъ Loubet-а.

— Такои строи зимы, якъ сего року въ Америцѣ не було вôдъ 1875 року. Въ Ню Йорку богато людей замерзло.

Чи се справедливо?

Австро-Угорске правительство звернулось до амер. правительства зъ жаданемъ, щобъ тое-жь вызначило вынагороджене женамъ и сиротамъ по убитыхъ ихъ страйкерахъ, що то ихъ шерифъ Мартинъ зъ своими посѣпаками поубивавъ коло Лятімеръ дня 10 сeптемвра 1897 р. Американьске правительство вôдповѣло на се, що не дасть жадного вôдшкодованя, бо страйкеры супротивлялись власти, бунтовались противъ неи то-жь и слушна ихъ стрѣнула кара. Якъ бачимо, то Америка чимъ разъ бôльше старає ся, щобъ ей слава меркла, та щобъ европейскѣ народы уважали ей за розбишацку, а не за краину свободы и справедливости.

— Въ Winnipeg, Manitoba, Canada, Францъ Косиньскій занимаєсь пасѣчництвомъ и выробомъ дуже добрыхъ улѣєвъ Дзержона. Хто бы зъ любителѣвъ пасѣчництва въ Канадѣ потребувавъ такихъ улѣєвъ, най напише на адресу: Mr. Franc Kosinski, 418 King Str., Winnipeg, Man., Canada.

Новѣ книжки:

„Притча Самарянина" написав Омелян Прозор. New York. 1899.

„Американскій Русскій Мѣсяцословъ Соединенія Гр. Кав. Русскихъ Братствъ въ сѣверной Америкѣ на годъ (рокъ) 1899. New York, N. Y. Типографія „Соедин. Гр. Каѳ. Русскихъ Братствъ."

„Ежегодникъ" — журналъ Русскаго Соц. Дем. Общества въ Нью Іоркѣ. Нью Іоркъ. Типографія В. Б. Соткина. 74 Allen Str. 1898.

Про брошуру Омеляна Прозоры годѣ и згадовати; она зъ каждого взгляду дуже куріозна. Чи не шкода було грошей на накладъ?

Сегорôчный Мѣсяцословъ „Соединенія" представляє ся зверха досыть добре. На 172 сторонахъ друку, помѣстивъ авторъ богато всѣлякои всячины. Крôмъ календарскои части находить ся и часть „літературно-информаційна." Суть тамъ стихи, оповѣданя зъ житя святыхъ, оповѣданечко зъ житя амер. рускихъ робôтниковъ, історія Испанско-амер. вôйны, кавальчикъ исторіи Спол. Державъ и т. и. Илюстраціи находимо богато, а особливо илюстраціи кôлькохъ нашихъ церковь зовсѣмъ удачнѣ. Тай про галицкихъ Русиновъ хтось наплѣвъ въ „Мѣсяцесловѣ" такихъ неизглубимыхъ глупотъ, що ажь не хоче ся вѣрити, щобъ се интеліґентный чоловѣкъ мôгъ писати. Про прозу Жадковича вже не будемо згадовати, але той нѣбы стихъ „На новый годъ", то просто куріозумъ. Послухайте, якъ выглядає поезія:

Чтобъ читали газеты,
Полезныя книги;
Въ ряду — же тѣхъ — надъ всѣми:
„Амер. Русскій Вѣстникъ"

або кôнцевый стихъ:

„Оную возлагаемъ на лоно Ваше,
Хранѣть ей! и вѣрте будете блаженни:
Съ нею у рашенно — гласили:
Мирный и Счасливый Новый Годъ!

Ну досыть вже того, бо можна серіозно захорѣти вôдъ такои красной літературы. Яка она тамъ есть, то есть, а все-жь есть календарь, котрый для людей конечно потрѣбный. Еще одна увага при кôнци: До „Соединенія" певно належить 20 священниковъ гр. кат. Чи-жь они еще до теперь не навчили ся рускои мовы на стôлько, щобъ що-небудь могли написати до календаря? Сидѣти по рускихъ парохіяхъ лишь на те, щобъ пенсію и доходы побирати, то чейже грѣхъ! Цѣкава рѣчь, якъ народъ на се задивляє ся? Прецѣ люде знають, що священники вмѣють писати, та хиба лише по мадярски, то перепрашаємо.

SPECTATOR.

Де-що цѣкавого.

— Покôйный шахъ перзкій, Насседінъ, запытавъ ся разъ свого льокая, кого вôнъ уважає за славнѣйшого и бôльшого, чи его, чи шахового батька. Зъ початку засумовавъ ся бѣдный льокай, бо знавъ, що, если вôдповѣсть незручно, то буде по нѣмъ. Но не дармо повѣдають старѣ люде; „бѣда учить розуму", отже и льокай здобувъ ся на таку мудру вôдповѣдь: „Мôй пане, твôй батько бувъ бôльшій вôдъ тебе, хотяй ты во всѣмъ дорôвнавъ батькови, то такой вôнъ мавъ надъ тобою перевагу, бо вôнъ мавъ бôльшого сына (мавъ сказати осла) нѣжь ты."

— Самѣ машины, котрѣ впроваджують въ рухъ перво-клясовый корабель военный, коштують $700 тысячь дол.

— Мѣсто Лондонъ потребує рôчно 8 міліон. тонъ вугля.

— Всѣхъ людей на свѣтѣ є 1450 міліоновъ, зъ тыхъ лишь 500 міліон. мешкає въ мурованыхъ домахъ; 700 міл. въ деревляныхъ (а въ краю еще въ курныхъ хатахъ), а 250 міліон. людей не мають жадного свого помешканя.

— Зô всѣхъ кораблѣвъ, що ѣздять по моряхъ, половина є англійскихъ.

— Въ Сполуч. Державахъ есть 4,564.641 фармъ, котрѣ обнимають 623,218.619 акр. землѣ и пересѣчно плоды суть варта 2,000.000.000 дол.

— На найкраснôмъ лôжку высыпляє ся султанъ турецкій Абдуль Гамидъ. Цѣсарь австрійскій Францъ Йосифъ въ зимѣ встає о год. 5, а въ лѣтѣ о четвертôй, якъ красно на дворѣ, то иде на пôвъ годины на проходъ до свого парку въ звычайнôй блюзѣ.

— Въ Сполуч. Державахъ есть 123,173 недѣльныхъ школъ зъ 1,305.939 учителями, а 9,718.432 учительками.

— Въ Спол. Державахъ въ р. 1865 було почтовыхъ урядôвъ 20.550, а въ 1898 р. 73.570.

— Въ Спол. Державахъ шины желѣзнѣ (колѣєвѣ) тягнуть ся на 236.911 миль, а по нихъ ѣздить 35,810 машинъ (льокомотивъ), а 1,262.743 ваґоновъ.

— Найстарша монахиня на свѣтѣ є одна ніґерка, котра числить 109 лѣтъ.

— Въ Спол. Державахъ въ 1898 роцѣ було 2108 пивоварень, котрѣ достарчили 48,578.043 гект. пива, а въ Нѣмеччинѣ 21,236 пивоварень, достарчило ледви 61,-478.433 гект. пива.

— Найбогатша дитина на свѣтѣ є 3-лѣтна дѣвчина Кітті Фльодъ О'Бріенъ, въ Ню Йорку. Якъ дôйде до повнолѣтности, то ей маєтокъ вынесе 200 миліон. дол. — Коли то Русинъ дочекає ся такои долѣ!

СМѢШНЕ.

МАЄ РАЦІЮ.

Панъ: — Длячого, мôй Ицку, жиды не хочуть бути рôльниками?..

Ицко: — Ци, прошу вельможно пана, якъ бы они ему були рôльниками, то хто бувъ бы жидомъ?...

ТАКОЖЬ ПРИЧИНА.

— „Чому такъ робишь довги?" — пытавъ оденъ пріятель другого

— Тому, що не маю жаднои людины, котра бы по моѣй смерти мене згадувала; а такъ вѣрителѣ все мене будуть споминати — вôдповѣвъ запытаный.

МИЛОСЕРДНА.

— Чи, вы Марино, жієте самѣ дома?

— О, нѣ, выховую дома сироту...

— То дуже гарно зъ вашои стороны... Хлопчикъ чи дѣвчинка?

— Хлопчикъ.

— А въ якихъ лѣтахъ?

— Недавно скôнчивъ 34 рôкъ житя.

МУДРЫЙ ВÔЙТЪ.

— Пане вôйте, Грицько казавъ менѣ „злодѣю!"

— То мене нѣчого не обходить.

— Та-бо Грицъ ще казавъ, що и вы злодѣй!

— То знову тебе не повинно обходити.

У ШЕВЦЯ.

— Майстерь, зробѣть менѣ добрѣ чоботы, на высокихъ обцасахъ и зъ скрипами. Тôлько я вамъ напередъ кажу, що теперь не заплачу, але ажь за два мѣсяцѣ. Добре?

— Чому нѣ, добре.

— А на коли будуть чоботы готовѣ?

— За два мѣсяцѣ.

МЕЖИ НОВОПОВѢНЧАНЫМИ.

— То такъ! Передъ вѣнчанемъ обѣцювавъ ты уладити менѣ рай на земли, а теперь не хочешь менѣ купити навѣть шовковои сукнѣ?

— Моє серденько! Що ты хочешь вôдъ мене? Чи чула ты коли, щобы въ раю носили сукнѣ та ще й шовковѣ?..

ГЛУХІЙ КУМЪ.

— Добрый день, куме!

— Нехай не рыє!

— А чи ты живъ здоровъ?

— Отамъ лежить за тиномъ.

— А твоя жона?

— Нехай не буде дурна!

— А твоѣ дѣтки?

— Тамъ не було нѣгде дѣрки. Мила тобѣ свинка — мила менѣ городинка.

Где есть?

Въ роцѣ 1896 поѣхавъ мôй братъ Иосифъ Иванчукъ, зъ села Первятичь, повѣтъ Сокаль, Галичина, до Бразиліи. До сего часу немаю я про него жаднои вѣсти, то-жь прошу п. Теодора Потоцкого, еслибъ вôнъ бувъ де близько коло него, най дасть ему знати, щобы вôнъ до мене писавъ на адресъ:

Mikita Hupalo,
P. O. Valley River, Man.,
CANADA.

НОВА КНИЖОЧКА.

Пѣсня Русина безъ роботы.

Зеленая лозо въ лузѣ
Чому вѣтя похиляешь?
Ты Русине на чужинѣ
Чому слезы проливаешь?

Якъ же-жь менѣ, якъ же-жь менѣ
Вѣти не хилити,
Передô мновь ясна вода
Мушу ся дивити.

Якъ же-жь менѣ, якъ же-жь менѣ
Слёзъ дрôбныхъ не лити,
Покинувъ край, въ котрôмъ я зрôсъ,
Думавъ тутъ зажити.

Жию-жь я, ехъ, якъ жию я...
Най чортъ таке мае
Жите якъ я, а якъ той песъ
Певно вôнъ сконае.

Та кобы хоть робота йшла —
Та „штапуе" клята. —
Дѣти пищать, жѣнка кричить
„Ѣсти" — якъ найнята.

И що-жь я дамъ дѣтямъ дрôбнымъ,
И що-жь я дамъ жѣнцѣ?
Хиба корѣня зъ пôдъ землѣ
И лика по жмѣнцѣ!

Ой тяжко менѣ!... Потемнѣвъ
Вже въ очахъ свѣтъ бѣлый,
Серце замерло, бѣдный умъ
Мучить ся зболѣлый.

Ой хиба-жь я, ой хиба-жь я
Пôйду тай втоплю ся,
Най рѣчка затопить мене,
Най вже не журю ся...

Най тѣло мое поѣдять
Черепахи, рыбы,
У свѣтѣ суть такй, якъ я —
...бы...

Ко-бъ въ мене бувъ дзвôнъ

Ко-бъ въ мене бувъ дзвôнъ
И дзвону гомôнъ,
Я-бъ загомонѣвъ и всѣбы почули,

Робôтники всѣ,
А рускй самй,
Хочь якъ бы твердо заснули.

Ко-бъ въ мене слова
Плыли, якъ рѣки,
Ябъ слово сказавъ, и ожилибъ
Мертвй серця усѣхъ
Братôвъ любыхъ моихъ
И за борбою тужили бъ!

Ко-бъ въ мене бувъ гукъ
Пѣсень, що якъ лукъ,
Людскй серця вражали-бъ,
Я-бъ цѣлый спѣвавъ рôй
Пѣсень славныхъ про бôй
И въ рядъ до бою всѣ ставлибъ.

Сверщокъ.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.